

Analýza vplyvov na životné prostredie

5.1 Ktoré zložky životného prostredia (najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy) budú predkladaným materiálom ovplyvnené a aký bude ich vplyv ?

Presun správy štátnych pozemkov na území národných parkov pod rezort životného prostredia bude mať dlhodobý pozitívny vplyv na prírodné hodnoty, ktoré sú predmetom ochrany týchto území, vrátane biotopov a druhov európskeho a národného významu. Efektívnym nastavením hospodárenia v súlade so záujmami ochrany prírody sa zlepšia vplyvy aj na pôdu a vodu. Usmernením ťažobných činností na území národných parkov s cieľom prírode blízkeho obhospodarovania sa zabezpečí aj ochrana pôdy pred eróziou, zadržiavanie vody v krajine ako opatrenie na zmiernenie zmien klímy, minimalizovanie nadmerného odtoku vody z krajiny a nastavenia takého udržiavania územia národných parkov, ktoré je v súlade s plnením ich ekosystémových služieb.

Napriek veľkej rozlohe národných parkov na Slovensku, má ich manažment množstvo nedostatkov, ktoré sa systémovo neriešili a sú dnes významnými požiadavkami a príležitosťami na zmenu. Zjednotenie správy národných parkov vo vzťahu k pozemkom vo vlastníctve štátu pod organizácie ochrany prírody minimalizuje rozdielne prístupy a konflikty medzi ochranou prírody a lesníkmi. Reforma ochrany prírody tiež začne proces transformácie hospodárstva v národných parkoch z intenzívnej ťažby dreva na prírode blízke obhospodarovanie, ekologické poľnohospodárstvo a mäkký turizmus. Výsledkom reformy bude moderný systém, ktorý zabezpečí, že na príslušných územiach je prvotným cieľom ochrana prírody a biodiverzity, čo zabezpečí dlhodobý stabilný príspevok ekosystémov k zmierneniu dôsledkov zmeny klímy.

Výmera bezzásahových území a území obhospodarovaných prírode blízkym spôsobom je v národných parkoch nedostatočná z hľadiska aktuálnych EÚ či národných trendov a prijatých stratégií, ako aj z hľadiska potreby adaptácie na zmenu klímy a záchytu emisií uhlíka. Dôslednou ochranou ekosystémov je tak možné zabezpečiť stabilný príspevok v mitigácii zmeny klímy. Ak biodiverzita nebude disponovať adekvátnou ochranou a ekosystémy nebudú dostatočne odolné voči zmenám klímy, hrozí, že požiadavky na znížovanie emisií skleníkových plynov v ostatných sektoroch budú v budúcnosti vyššie než je súčasný odhad. Na základe údajov NLC sa schopnosť slovenských lesov zadržať uhlík dramaticky znížila od vrcholu v roku 1992 (10,5 Mt CO₂) na menej ako polovicu (4 Mt CO₂) a trend bude pokračovať až do roku 2037, keď lesy budú schopné každoročne zadržať menej ako 1/4 stavu v roku 1992. Z hľadiska cieľov nie je možné naďalej pokračovať v trende súčasného hospodárenia v lesoch a je potrebné naopak zvyšovať schopnosť zadržať uhlík v slovenských lesoch. Preto je nutné okamžite na čo najvyššej výmere zmeniť spôsob hospodárenia v lesoch. Kríza biodiverzity a kríza v oblasti klímy sú neoddeliteľne prepojené. Zmena klímy urýchlí ničenie prírodného prostredia v dôsledku sucha, záplav a lesných požiarov a úbytok prírodných zdrojov a neudržateľné využívanie prírody sú zasa kľúčovými príčinami zmeny klímy. Ale rovnako ako sú prepojené krízy, sú prepojené aj riešenia, a jedným z riešení je zmena hospodárenia v našich lesoch.

Hodnotenie vplyvov na jednotlivé zložky životného prostredia:

1. Organizmy – biota

<i>typ vplyvu</i>	pozitívny, s priamym environmentálnym dopadom, trvalý
<i>veľkosť vplyvu</i>	veľký
<i>rozsah vplyvu</i>	národné parky
<i>celkové hodnotenie environmentálnej významnosti vplyvu</i>	veľmi významný, priaznivý

V priaznivom stave sa v roku 2013 nachádzala asi pätina druhov a tretina biotopov európskeho významu na Slovensku. V roku 2019 sa tento stav podľa reportovaných údajov dokonca ešte zhoršil. Zmenou správy pozemkov bude v súlade s požiadavkami Európskej komisie zabezpečený vhodný typ manažmentu daného územia, čím budú vytvorené podmienky pre ochranu prirodzených procesov,

umožnenie prirodzeného vývoja spoločenstiev, zachovanie resp. obnovenie priaznivého stavu biotopov európskeho významu a priaznivého stavu druhov európskeho významu. Výsledným efektom bude zachovanie alebo zlepšenie stavu všetkých biotopov a druhov živých organizmov v danom území.

2. Voda

<i>typ vplyvu</i>	pozitívny, s nepriamym environmentálnym dopadom, trvalý
<i>veľkosť vplyvu</i>	veľký
<i>rozsah vplyvu</i>	národné parky
<i>celkové hodnotenie environmentálnej významnosti vplyvu</i>	významný, priaznivý

Predpokladáme, že zmenou hospodárenia v území po prechode správy pozemkov dôjde aj k zlepšeniu hospodárenia v území, znížení ťažobných činností a tým sa pozitívne ovplyvnia všetky zložky okolitého ekosystému vrátane vôd.

Prírode blízke obhospodarovanie zvýši zadržiavanie vody v krajine ako opatrenie na zmiernenie zmien klímy a povedie k minimalizovaniu nadmerného odtoku vody z krajiny.

3. Horniny a pôda

<i>typ vplyvu</i>	pozitívny, s nepriamym environmentálnym dopadom, trvalý
<i>veľkosť vplyvu</i>	malý
<i>rozsah vplyvu</i>	národné parky
<i>celkové hodnotenie environmentálnej významnosti vplyvu</i>	málo významný, priaznivý

Predkladaný materiál sa nezaobrá problematikou ochrany hornín a pôdy, ale zlepšenie a udržanie priaznivého stavu území národných parkov pozitívne ovplyvní všetky zložky okolitého ekosystému vrátane pôd.

Prírode blízke obhospodarovania v lesoch bude mať pozitívny vplyv z hľadiska ochrany pôdy pred eróziou.

4. Ovzdušie

<i>typ vplyvu</i>	pozitívny, s nepriamym environmentálnym dopadom, trvalý
<i>veľkosť vplyvu</i>	malý
<i>rozsah vplyvu</i>	národné parky
<i>celkové hodnotenie environmentálnej významnosti vplyvu</i>	málo významný, priaznivý

Cieľom predkladaného materiálu nie je ochrana ovzdušia, ale zlepšenie a udržanie priaznivého stavu území národných parkov pozitívne ovplyvní všetky zložky okolitého ekosystému vrátane ovzdušia.

5.2 Bude mať predkladaný materiál vplyv na chránené územia a ak áno, aký?

Predkladaná novela zákona a zmena správcu štátnych pozemkov bude mať pozitívny vplyv na územie národných parkov a na ich území sa vyskytujúcich maloplošných chránených území a tiež území medzinárodného a európskeho významu. Predpokladáme minimalizáciu súčasných konfliktov vo vzťahu k nastavovaniu spôsobov starostlivosti o chránené biotopy a biotopy druhov tak, aby sa zabezpečila starostlivosť v rozsahu vyhovujúcom požiadavkám jednotlivých druhov.

<i>typ vplyvu</i>	pozitívny, s priamym environmentálnym dopadom, trvalý
<i>veľkosť vplyvu</i>	veľký

rozsah vplyvu	územie národných parkov
celkové hodnotenie environmentálnej významnosti vplyvu	veľmi významný, priaznivý
5.3 Bude mať predkladaný materiál vplyv na životné prostredie presahujúce štátne hranice? (ktoré zložky a ako budú najviac ovplyvnené)?	
Áno. Zmena hospodárenia a správy územia v národných parkoch, ktoré sú súčasťou aj bilaterálnych medzinárodných území bude mať vplyv aj na tieto územia. Napriek jednej z najväčších výmer chránených území v Európe (podiel území Natura 2000 na Slovensku je 29,8 %, čo nás radí na 4. miesto v rámci suchozemskej výmery krajín EÚ), Slovensko nedokáže efektívne chrániť tieto územia, ktoré nielen z národného, ale aj európskeho hľadiska predstavujú oblasti s veľmi vysokou hodnotou alebo potenciálom biodiverzity. Územia, ktoré sú predmetom zmeny správy, sa prekrývajú aj s územiami európskej sústavy chránených území Natura 2000 a spolu s ďalšími územiami Natura 2000 vytvára podmienky pre naplnenie jej hlavného cieľa, ktorým je zachovanie prírodného dedičstva, významného nielen pre územia Slovenska, ale pre Európsku úniu ako celok.	
5.4 Aké opatrenia budú prijaté na zmiernenie negatívneho vplyvu na životné prostredie?	
Opatrenia na zmiernenie negatívneho vplyvu na životné prostredie nie sú potrebné, keďže predkladaný materiál navrhuje činnosti iba s pozitívnym vplyvom na životné prostredie.	

Metodický postup pre analýzu vplyvov na životné prostredie

Najvýznamnejšou časťou v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie je posudzovanie vplyvov na jednotlivé zložky životného prostredia, chránené územia, najmä navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu a súvislú európsku sústavu chránených území (Natura 2000). Pri posudzovaní vplyvov sa predovšetkým hodnotia závažné vplyvy, ktoré sa podieľajú na zmene kvality životného prostredia vplyvom implementácie predkladaného materiálu.

Rozlišujeme nasledujúce typy vplyvov:

- priamy environmentálny vplyv je zmena v životnom prostredí, ktorá je vyvolaná bezprostredným uplatňovaním predkladaného materiálu,
- sekundárny alebo nepriamy environmentálny vplyv je zmena prvku životného prostredia spôsobená zmenou iného prvku,
- kumulatívny vplyv je vplyv na životné prostredie, ktorý možno očakávať v dôsledku pôsobenia vplyvu uplatňovania predkladaného materiálu, ak je tento vplyv vo vzájomnej funkčnej a časovej súvislosti s vplyvom všetkých doterajších, súčasných a plánovaných aktivít. Kumulatívny vplyv vzniká, keď napr. niekoľko zmien s nepatrným vplyvom má spolu významný vplyv, alebo keď niekoľko samostatných vplyvov predkladaného materiálu (napr. hluk, prach, vzhľad) má spoločný vplyv,
- synergia environmentálnych vplyvov je znásobovanie účinku kumulatívnych environmentálnych vplyvov na životné prostredie,
- pozitívny vplyv predstavuje zmenu stavu prvkov životného prostredia, ktorá zlepšuje podmienky života (napr. človeka, rastlín, živočíchov) a kvalitu ďalších zložiek životného prostredia (napr. voda, pôda, horninové prostredie, ovzdušie),
- negatívny vplyv predstavuje zmenu stavu prvkov životného prostredia, ktorá zhoršuje podmienky života (človeka, rastlín, živočíchov) a kvalitu ďalších zložiek životného prostredia (napr. voda, pôda, horninové prostredie, ovzdušie).

Pri posudzovaní vplyvov sa postupuje nasledovne:

- vykoná sa základné určenie významných vplyvov (priame, nepriame),
- urobí sa výber vhodnej metódy na prognózu vplyvov (odhad),
- určí sa druh vplyvu (napr. trvalý, dočasný, pozitívny, negatívny, pravdepodobný, nepravdepodobný, krátkodobý, strednodobý, dlhodobý, sekundárny, kumulatívny, synergický),
- určí sa veľkosť vplyvu (napr. veľký, stredný, malý), bolo by vhodné uviesť škálu na základe ktorej sa určila veľkosť vplyvu, doba pôsobenia a pod. (napríklad v percentách),
- určí sa plošný rozsah vplyvu (napr. ohraničenie oblasti s negatívnym zdrojom, napr. hluk, znečistenie ovzdušia),
- opíšu sa tie zložky životného prostredia, ktoré budú predpokladaným vplyvom najviac ovplyvnené (zložky citlivé na zmenu), a vykoná sa podrobnejšie zistenie vzájomných vzťahov (príčinné reťazce),
- zhodnotí sa environmentálna významnosť vplyvu (na základe zohľadnenia veľkosti a plošného rozsahu vplyvu, počtu dotknutých obyvateľov, citlivosti a zraniteľnosti územia),
- vykoná sa opis dôsledku zmeny sledovanej zložky životného prostredia na celkový charakter životného prostredia dotknutého územia.

- v prípade prepojenia aj s inými reguláciami, sa uvedú tie, v spojení s ktorými bude mať predkladaný materiál predpokladaný významný vplyv na zložky životného prostredia; uvedie sa, na ktorú zložku životného prostredia a ako.
- v prípade negatívneho vplyvu na životného prostredia sa uvedie, aké opatrenia budú prijaté na jeho zmiernenie.

Pri posudzovaní vplyvov predkladaného materiálu na životné prostredie je potrebné zamerať sa na to, aby sa v prehľadnej forme a pomerne rýchlou a jednoduchou metódou určili všetky závažné súvislosti vplyvov predkladaného materiálu na životné prostredie a možné trendy vývoja územia s uplatňovaním predkladaného materiálu a bez predkladaného materiálu. Pre tento účel sa využívajú rôzne metódy posudzovania. Pri výbere metód pre posudzovanie vplyvu na životné prostredie odporúčame prihliadať na nasledovné body:

- je metóda schopná účelne usporiadať, analyzovať a prezentovať informácie,
- druhy sledovaných vplyvov,
- ktoré zložky životného prostredia sú posudzované,
- aká je kvalita a rozsah základných dát,
- dostupnosť odborných poznatkov.

Kvalita procesu posudzovania vplyvov predkladaného materiálu na životné prostredie závisí od mnohých faktorov:

- od výberu členov pracovného kolektívu, ktorý bude posudzovanie vplyvu predkladaného materiálu na životné prostredie vykonávať,
- od získania vhodných informácií,
- od použitia efektívnych prognostických techník,
- od konzultácií a integrácií zistení pri vypracúvaní predkladaného materiálu a pod.

Zdroje informácií

Pri procese posudzovania vplyvu na životné prostredie je možné získať informácie a údaje na:

- Ministerstve životného prostredia Slovenskej republiky,
- orgánoch štátnej správy starostlivosti o životné prostredie (Slovenská inšpekcia životného prostredia, okresné úrady, odbory starostlivosti o životné prostredie),
- odborných organizáciách v zriaďovacej pôsobnosti Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (napr. Slovenská agentúra životného prostredia, Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Slovenský hydrometeorologický ústav, Výskumný ústav vodného hospodárstva, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, atď.),
- vysokých školách s environmentálnym zameraním,
- inštitúciách a organizáciách s environmentálnym zameraním.

Ďalšie informácie potrebné pre posúdenie vplyvov navrhovaného materiálu na životné prostredie je možné získať v:

- Štatistických ročenkách,

- Vestníkoch Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky,
- odborných publikáciách a časopisoch zameraných na ochranu a tvorbu životného prostredia,
- ročných správach o stave životného prostredia Slovenskej republiky,
- Záverečných správach z výskumných úloh riešiacich problematiku ochrany a tvorby životného prostredia a pod.